

Foto: Susanne Ewert 2004, Folklivsarkivet.

KATASTROFEN

AV CHARLOTTE HAGSTRÖM, MARLENE HUGOSON OCH ANNIKA NORDSTRÖM

Början av december, 2004. De svenska folkminnesarkiven dokumenterar den samtida julen. I ett varuhus fotograferas en annorlunda skyltning med asiatiska konserver i glittriga girlanger. Exotiska matvaror blandade med traditionellt julpynt. Välkänt och främmande, lokalt och globalt, gammalt och nytt, hemma och borta. En bra illustration av hur tradition alltid också är nyskapande. Så tänker vi som arbetar på arkiven när vi ser bilden.

Slutet av december, 2004. Allt förändras. På annandagen sveper en tsunami in över Sydostasien och 250 000 människor dör. Över 500 av dessa är svenskar.

Allt är kaos, förvirring, skräck, ilska, rykten, sorg, förtvivlan. Alla har anknytning till någon som drabbats. Julen har med ens stannat upp. Hur gör vi nu med dokumentationen? Julskinkor och tomtar tycks med ens meningslösa. Vad spelar det egentligen för roll hur julen firas? Siffrorna över döda och saknade stiger. Tidningarna skriver nästan uteslutande om katastrofen, teve har ständigt extrainsatta nyhets-sändningar.

Samtidigt anländer mer material kring julen till arkiven. Det är svar på frågelistor och berättelser om tankar och känslor inför julen som människor delar

Kungsbacka den 27 december 2004. En av de första löpsedlarna efter tsunamin, som ännu kallades flodvåg.

Foto: Carina Ahlqvist, DAG/Institutet för språk och folkminnen.

med sig av. Nästan utan undantag innehåller de reflektioner kring flodvågskatastrofen. ”På annandagen tog julen slut” skriver en kvinna. En flicka berättar: ”Sen på annandagen så hände katastrofen. Min pappas jobbkompis var där i Sri Lanka.”

Arkivens fortsatta insamling få nu en annan inriktning. Istället för fler julgranar och halmböckar blir det fotografier av löpsedlar, utskrifter av sms och e-post till och från oroliga anhöriga och vänner, deltagande observationer, pressklipp. Efter annandagen är det tsunamins konsekvenser allt kretsar kring. Det som skulle bli en dokumentation av en jul i början av 2000-talet

blir också en dokumentation av ett samhälle drabbat av en katastrof vars omfattning ingen kunnat föreställa sig. Det som hände kommer för alltid att präglade det kollektiva minnet av julen 2004.

Den som idag ser bilden av varuhusets skyltning med Mrs Chengs konserverade Thai Curry insvept i glittrigt juliga girlanger kommer aldrig att kunna se på den på det sätt vi gjorde den där gången i början av december. Det är samma bild men betydelsen har förändrats. Då stod den för föreningen av tradition och förändring. Nu är den en symbol för ett innan och ett efter.